

NAPAN 2023-2027: VLAAMS LUIK

Advies van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.salv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@salv.be

Adviesvraag	NAPAN 2023-2027: openbaar onderzoek Vlaams luik	
Adviesvrager	Zuhal Demir - Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme	
Ontvangst adviesvraag	12 juli 2022	
Wettelijke basis	Oprichtingsdecreet SALV 6 juli 2007	
Goedkeuring raad	2 september 2022	
Kopie aan	Jo Brouns – Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw, Bart Dochy – voorzitter Commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid (Vlaams Parlement), Patricia De Clercq – secretaris-generaal Departement Landbouw & Visserij, Joris Relaes – administrateur-generaal Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), Filip Fontaine – algemeen directeur Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM)	
Adviesnummer	2022-15	
Dossierhouder	Wouter Vanacker	wvanacker@serv.be
	Pieter De Graef	pdgraef@serv.be
Contactpersoon	Koen Carels	kcarels@serv.be

Mevrouw Zuhail DEMIR

Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Koning Albert II-Laan 7

B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies. Vlaams luik van het NAPAN 2023-2027

Mevrouw de minister

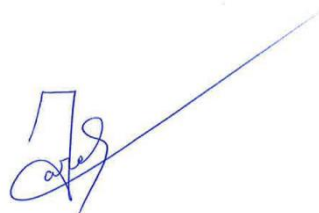
Op het 17 februari 2022 ging het openbaar onderzoek van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) 2023-2027 van start. De SALV had initieel de intentie aanbevelingen daarover aan te reiken via die op federaal beleidsniveau gecoördineerde procedure. Nadat de adviesraad van uw kabinet vernam dat uit hoofde van een procedureel bezwaar en mogelijk ook omwille van inhoudelijke bijstellingen het Vlaams plangedeelte als onrijp voor het openbaar onderzoek werd beschouwd, stelde de SALV de goedkeuring uit in afwachting van een definitief Vlaams luik. De adviesraad besloot vervolgens [het advies](#) op 29 april 2022 goed te keuren, opdat het geleverde werk afdoende gevaloriseerd kan worden en proactief kan bijdragen aan de beleidsontwikkeling op de verschillende beleidsniveaus.

Op 12 juli 2022 ontving de SALV de adviesvraag voor het definitieve ontwerp van het Vlaams luik van het NAPAN 2023-2027. De adviesvraag loopt samen met het openbaar onderzoek, dat eindigt op 3 september 2022. Natuurpunt/BBL onthouden zich bij dit advies. De SALV vroeg uitstel en keurde het advies in schriftelijke procedure goed op 2 september 2022.

Hoogachtend

Hendrik Vandamme
voorzitter

Koen Carels
secretaris

Inhoud

Situering	5
Scope5	
Juridische basis	6
Green Deal en de Farm to Fork	6
Advies	8

Situering

Scope

De federale overheid stelde tussen 17 januari en 20 maart 2022 een openbaar onderzoek in over het programma 2023-2027 van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN). Dit programma heeft tot doel het gebruik van pesticiden en hun impact op het leefmilieu en de volksgezondheid te verminderen door middel van verschillende acties (opleiding, bewustmaking, regelgeving, ondersteuning, studies, enz.), gericht op zowel professionelen (landbouw, groensector, publiek en privaat) als particulieren. Het plan is een vervolg op het NAPAN 2018-2022. De SALV bracht advies uit over het ontwerpprogramma 2018-2022 op 31 maart 2017, samen met SERV en Minaraad.¹

Het ontwerpprogramma van het NAPAN voor 2023-2027 is opgebouwd rond 11 thema's. Dit document geeft een overzicht van alle acties die voorzien zijn binnen de vier deelprogramma's, zijnde het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen², het Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest³, het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik⁴ en het Waals Programma voor de Reductie van Pesticiden⁵.

Het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik is een verzamelnaam voor de Vlaamse acties, voorzien door het Departement Landbouw en Visserij, de Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos. Sommige acties maken eveneens deel uit van het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027, waarvoor het openbaar onderzoek al afgerond is. Voor deze acties is het niet meer mogelijk om opmerkingen te geven.

Het NAPAN deelt de acties van de verschillende overheden in volgens elf thema's:

1. Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen
2. Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen
3. Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven
4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen
5. Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen

¹ SALV, 31 maart 2017, Advies Ontwerp-actieplan duurzaam pesticidengebruik 2018-2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_ADV_20170331_NAPAN.pdf

² <https://fytoweb.be/nl/reductieplan>

³ <https://environnement.brussels/napan2327>

⁴ <https://lv.vlaanderen.be/nl/plant/gewasbescherming> en <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebied-beheerplanen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027>

⁵ <https://www.pwrrp.be/enquetepublique>

6. Bescherming van het aquatisch milieu
7. Vermindering van de risico's in specifieke gebieden
8. Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten
9. Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)
10. Indicatoren
11. Beheer en opvolging van het plan

Juridische basis

Het NAPAN streeft ernaar de verplichtingen na te komen van Richtlijn 2009/128/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden. De voornoemde thema's zijn hoofdzakelijk geïnspireerd op deze richtlijn, maar ook op andere federale of regionale verbintenissen.⁶

Het Decreet Duurzaam Pesticidengebruik art. 8, §2 voorziet dat het ontwerp-Actieplan wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering en voor advies voorgelegd aan de Milieu-en Natuurraad van Vlaanderen, aan de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij, aan de Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid, en aan de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. Over het ontwerp-Actieplan wordt een openbaar onderzoek georganiseerd.

Green Deal en de Farm to Fork

In het kader van de Green Deal lanceerde de Europese Commissie zijn van-velde-tot-bordstrategie. Deze strategie heeft als doel het voedselsysteem grondig te verduurzamen vanuit het perspectief van ecologie, gezondheid en welzijn, en economische duurzaamheid. Specifiek met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen omvat de strategie heel specifieke doelstellingen: een reductie van 50% van het gebruik en het risico van chemische pesticiden, alsook een halvering van het gebruik van de meest risicovolle pesticiden tegen 2030. Om de weg vrij te maken voor alternatieven en om het inkomen van de boeren op peil te houden, zal de Commissie een aantal stappen ondernemen. Ze zal de Richtlijn Duurzaam Gebruik van Pesticiden in 2022 herzien, de bepalingen inzake geïntegreerde gewasbescherming verbeteren en de toepassing ervan stimuleren, alsook de aanwending van veilige alternatieve beschermingspraktijken bevorderen. De Europese Commissie drukte in de strategie haar verwachting uit dat de strategische plannen in het kader van het toekomstige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023-2027) die transitie naar landbouwpraktijken met een lagere afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen moeten weerspiegelen. De

⁶ RICHTLIJN 2009/128/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0128&from=EN>.

Commissie zal ook de marktplaatsing vergemakkelijken van pesticiden die biologisch actieve stoffen bevatten, alsook de milieurisicobeoordeling van bestrijdingsmiddelen versterken. Het autorisatieproces in de lidstaten moet sneller, en aanpassingen aan de Verordening van 2009 betreffende statistieken over pesticiden moeten gegevenslacunes wegwerken en empirisch onderbouwde beleidsvorming bevorderen.⁷

⁷ EC, Farm to Fork Strategy, p. 8, https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

Advies

De SALV heeft op 29 april 2022 een uitgebreid proactief advies uitgebracht over het ontwerpplan.⁸ De onderstaande aanbevelingen onderlijnen of zijn aanvullend ten opzichte van die eerdere aanbevelingen, die na lezing van het definitieve Vlaamse luik van het ontwerp-NAPAN 2023-2027 onverminderd relevant zijn. Daarnaast formuleert de adviesraad aanbevelingen die specifiek gericht zijn op de aanvullingen die binnen het Vlaamse luik worden voorgesteld.

Algemeen

[1] De SALV herhaalt zijn algemene aanbeveling om alle invalshoeken van duurzame gewasbescherming evenwichtiger op te nemen in de onderbouwing van het toekomstig NAPAN 2023-2027. Artikel 4 van Richtlijn 2009/128/EG schrijft voor dat de lidstaten bij het opstellen en herzien van hun nationale actieplannen niet alleen rekening houden met de gezondheidseffecten en milieueffecten – twee invalshoeken die het ontwerpplan reeds in afzonderlijke thema's adresseert – maar ook met sociale en economische effecten. Die directe en indirecte economische effecten zijn onvoldoende in kaart gebracht. Nochtans zijn die inzichten onontbeerlijk om de haalbaarheid en de kostenefficiëntie van de vooropgestelde acties correct te kunnen inschatten, en de implicaties op het vlak van oogstzekerheid en vermarktbaarheid, omzet en rendabiliteit, opvolging en tewerkstelling (ook verderop in de keten).

[2] Verbreed de thematische scope van het plan en werk maatregelen uit in het nieuwe kader van het voedselbeleid. De SALV vroeg eerder om twee thema's toe te voegen in het NAPAN 2023-2027:

- **duurzame bescherming van plantengezondheid en voedselbevoorrading**, met accent op risicoanalyse, crisisbeheer en beleidsondersteuning. Het definitieve plan moet het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen reduceren en verduurzamen ten behoeve van de menselijke gezondheid en de bescherming van milieu en natuur. Het plan moet uit hoofde van plantengezondheid en voedselbevoorrading maatregelen op het vlak van risicoanalyse, crisisbeheer en beleidsonderbouwing opnemen om risico's in kaart te brengen, onwenselijke trade-offs te vermijden, en voldoende effectiviteit van gewasbescherming te waarborgen.⁹
- **milieuverantwoorde consumptie:** bundel daarbij bestaande en toekomstige maatregelen uit het gewestelijke voedselbeleid, die inwerken op de vraag naar en betalingsbereidheid voor milieuverantwoorde voedingsproducten. Het ontwerpplan focust te eenzijdig op de rol van de producent. Nochtans oefenen de andere ketenschakels en uiteindelijk de

⁸ SALV, 29 april 2022, [Advies NAPAN 2023-2027](#).

⁹ Zie SALV, 29 april 2022, [Advies NAPAN 2023-2027](#), par. 4.

consument via kwaliteitseisen en prijsverwachtingen ook een indirecte maar grote invloed uit op de aanwending van gewasbeschermingsmiddelen in de land- en tuinbouw.

[3] Zet in op een veelsporige aanpak om de plantengezondheid te waarborgen. In zijn proactief advies duidde de SALV waarom de Vlaamse landbouw gebaat is bij de beschikbaarheid van een veelzijdige (maar veilige) instrumentenkoffer: enerzijds om tegemoet te kunnen treden aan de uiteenlopende uitgangssituatie van de Vlaamse land- en tuinbouwers op het vlak van teelt, bodem, (micro)klimaat, omgeving, aan de specifieke eigenschappen van de specifieke ziekte of plaag (stadiaanspecificiteit, neveneffecten op natuurlijke vijanden,...) en aan de specifieke kenmerken van het gewasbeschermingsmiddel (mengbaarheid, veiligheidstermijn,...). Anderzijds omdat de behoeften zullen wijzigen onder invloed van nieuwe teeltkeuzes, klimaat, en de ontwikkeling van nieuwe ziekten, plagen en onkruiden.¹⁰

[4] Dring op de gepaste beleidsniveaus aan op het behoud en de versterking van het gelijke speelveld.¹¹

[5] Neem de effecten op het vlak van de effectiviteit en kostprijs van gewasbescherming en de impact op voedselbevoorrading mee in de vooropgestelde periodieke opvolging van de impact van het reductieplan.¹²

Specifieke acties

In dit onderdeel van het advies gaat de SALV in op specifieke acties die vanuit de Vlaamse overheid worden voorgesteld. Hierna wordt telkens gerefereerd naar de desbetreffende actie zoals opgenomen in het regeringsdocument.¹³

VLA.2.1.3 Kwaliteitsborging van de basis- en permanente opleidingen voor fytolicenties P1, P2, P3 Handhaving gebruik toegelaten gewasbeschermingsmiddelen

[6] Bouw in de permanente bijscholingsopleidingen verplicht te volgen modules in. Op basis van gedegen evaluatie van vorige en lopende actiepunten in het kader van NAPAN zouden volgens de adviesraad best verplichte modules in de bijscholingsopleidingen worden voorzien (bv. over driftreductie, het voorkomen van puntvervuiling, veilige toepassingstechnieken, persoonlijke bescherming, EHBO).

[7] Evalueer of het minimum aantal lesuren van een bijscholing kan teruggebracht worden van 3 tot 2 uren zonder aan opleidingskwaliteit in te boeten.

¹⁰ SALV, 29 april 2022, [Advies NAPAN 2023-2027](#), par. 7.

¹¹ SALV, 29 april 2022, [Advies NAPAN 2023-2027](#), par. 6.

¹² Actie VL 3, 11, 1.

¹³ Vlaamse Regering, *Ontwerp van Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2023-2027*, VR 2022 0807 MED.0254/2BIS.

[8] Voorzie een opleidingssysteem fytolicensie P1 voor anderstaligen. Het is volgens de adviesraad aangewezen om een opleidingssysteem uit te werken, zodat anderstaligen een fytolicensie P1 in België kunnen behalen in een andere taal dan de landstalen.

VLA.2.2.1 Handhaving gebruik toegelaten gewasbeschermingsmiddelen

[9] Neem in de rapportage over de handhaving van het NAPAN alle controles op het correct gebruik van gewasbeschermingsmiddelen mee. Actie 2.2.1 benadrukt dat zulk correct gebruik mede wordt gecontroleerd via de conditionaliteiten verbonden aan het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het is van belang dat de rapportage de controles van alle bevoegde overheidsinstanties meeneemt.

VLA.3.3.2.1 Verdere facilitering van initiatieven met betrekking tot de afbouw van gebruik van bestrijdingsmiddelen vanuit Vlaanderen

[10] Expliciteer in doel en actie dat openbare besturen worden beoogd onder actie VLA.3.3.2.1. Deze actie lijkt zich te richten tot de mogelijkheden tot afwijking voor openbare besturen om alsnog gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Dit wordt echter niet geëxpliciteerd, waardoor bijkomende verkoopbeperkingen onbedoeld een ruimer toepassingsgebied zouden kunnen kennen. Voor de land- en tuinbouwsector wijst de adviesraad op de Europese wetgevende initiatieven inzake duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen¹⁴ en op zijn aanbevelingen rond de noodzaak aan een veelsporige aanpak met een veelzijdige instrumentenkoffer om plantengezondheid te waarborgen.¹⁵

VLA.2.4.1 Minimale vereisten driftreductie

[11] Dring bij de federale overheid aan op een snelle en vervolgens regelmatige actualisatie van de lijst met goedgekeurde driftreducerende technieken. Vandaag kan immers worden vastgesteld dat innovatieve driftreductietechnieken praktijkrijp zijn, maar nog niet als dusdanig erkend.¹⁶ Een adequate afstemming tussen de federale overheid en de gewesten met het oog op een snelle en regelmatige actualisatie van de erkenningslijst is nodig.

¹⁴ Europese Commissie, COM(2022) 305 final, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen*, Brussel, 22 juni 2022, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12413-Pesticiden-duurzaam-gebruik-update-van-de-EU-regels-nl>.

¹⁵ SALV, 29 april 2022, *Advies NAPAN 2023-2027*, par. 7.

¹⁶ VILT, *VLAM-campagne wil consument informeren over duurzaamheidsinspanningen in landbouwsector*, 24 augustus 2022, https://vilt.be/nl/nieuws/vlam-campagne-wil-vlaamse-consument-informeren-over-duurzaamheidsinspanningen-in-landbouwsector?utm_medium=email&utm_campaign=Nieuwsbrief%20Vilt%20-%2025-08-2022&utm_content=Nieuwsbrief%20Vilt%20-%2025-08-2022+CID_4d4c565d0dd29f0fc921d4203faab908&utm_source=nieuwsbrieven%20Vilt&utm_term=Lees%20meer.

VLA.2.6.5, 2.6.7 Reductie oppervlaktewaterverontreiniging, **VLA 2.8.1** Reductie punt- en diffuse verontreiniging en **VLA 2.8.2** Stimulering gebruik zuiveringssystemen spuitresten en spoelwaters

[12] Stimuleer en faciliteer installaties om restwater te zuiveren en verduidelijk waaraan zulke installaties moeten voldoen. In het licht van vergunningverlening voor dergelijke installaties is zulke verduidelijking een vereiste. Beschouw daarvoor onder meer systemen die in andere Europese lidstaten erkenning genieten.

VLA 2.6.7 Reductie oppervlaktewaterverontreiniging, **VLA 3.7.2** Bronbescherming van voor drinkwater gebruikte waterbronnen, **VLA 2.8.1** Reductie punt- en diffuse verontreiniging, **VLA 2.9.5** Evaluatie en actualisatie praktijkgids gewasbescherming en sectorspecifieke katernen.

[13] Verduidelijk in overleg met de sector de voorwaarden waaraan een vul- en spoelplaats moet voldoen en stel daaromtrent een *good practice* aanbeveling of protocol op. VLAREM biedt hierover volgens installateurs en gebruikers onvoldoende duidelijkheid. Een *good practice* aanbeveling of protocol moet installateurs en gebruikers zulke duidelijkheid bieden opdat zij zich in orde zouden kunnen stellen met de IPM-regelgeving en VLAREM-wetgeving.

[14] Voorzie in navolging van de inventarisatie van locaties waar vul- en spoelplaatsen nodig zijn een overgangsfase met stimulerend beleid. Actie 3.7.2 stelt tot doel locaties te inventariseren waar vul- en spoelplaatsen nodig zijn ter preventie van puntlozingen van pesticiden in onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning. In navolging vraagt de adviesraad om een overgangsfase met stimulerend beleid te voorzien (bv. via VLIF niet-productieve investeringen).

VLA 3.7.6 Monitoring van pesticiden in grondwater

[15] Maak de resultaten van de monitoring snel toegankelijk, zodat de communicatie richting gebieden waar problemen optreden kort op de bal en gericht kan volgen. De SALV apprecieert de aandacht voor adequate monitoring en benadrukt het belang van vlotte toegankelijkheid van resultaten (en dit niet enkel binnen regio's van drinkwaterwinning) met het oog op snelle en gerichte communicatie op het terrein. De samenwerking in het kader van de 'meersporenaanpak vrijwaring drinkwaterbronnen'¹⁷ is al een eerste stap hierin.

VLA 3.7.9 Onderzoek naar de opportuniteiten voor versterkte handhaving vanuit milieuwetgeving op het toepassen van pesticiden en **VLA 2.9.3** Toepassing IPM door landbouwers

¹⁷ Zie: https://www.vmm.be/water/drinkwater/afsprakenkader_meersporenaanpak_bronbescherming_drinkwater.pdf.

[16] Stem het handhavingsbeleid adequaat af tussen de verschillende overheidsniveaus en -diensten en vermijd dubbele controles voor de land- en tuinbouwer. De SALV benadrukte reeds een gedegen handhaving als belangrijk sluitstuk van het beleid, waarbij naast afdoende controle ook ingezet moet worden op de bestaande autocontrolesystemen die hun verdiensten hebben aangetoond.¹⁸

VLA 2.9.3 Toepassing IPM door landbouwers

[17] De SALV wijst erop dat de nieuwe IPM-maatregelen reeds evolueren naar de verplichte uitrusting van meer spuittoestellen bij openluchtteelten met een schoonwatertank. Actie 2.9.3 neemt de verplichtstelling van een schoonwatertank op spuitmachines via IPM-richtlijnen op als maatregel, terwijl onder de nieuwe IPM-maatregelen reeds getendeerd wordt naar verplichte schoonwatertanks op spuittoestellen bij openluchtteelten.¹⁹

VLA 3.11.1 Opvolging van de impact van de reductieplannen

[18] Bewaak het gelijke speelveld inzake reductieplannen met de overige lidstaten, opdat de concurrentiepositie van de Vlaamse land- en tuinbouw niet in gevaar gebracht wordt.

¹⁸ SALV, 29 april 2022, [Advies NAPAN 2023-2027](#), par 8.

¹⁹ Departement Landbouw en Visserij, *Nieuwe maatregelen rond IPM*, <https://lv.vlaanderen.be/nl/nieuws/nieuwe-maatregelen-rond-ipm>, website geraadpleegd op 25 augustus 2022.